

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 407

Jabłko niezgody. Regionalne wyzwania współczesnej gospodarki światowej

Redaktorzy naukowci
Bogusława Drelich-Skulska
Małgorzata Domiter
Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-544-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
53-345 Wrocław, ul. Komandorska 118/120
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
------------	---

Część 1. Europa w obliczu wyzwań współczesnej gospodarki światowej

Jerzy Rymarczyk: Unia bankowa – zabezpieczenie przed kryzysami?.....	13
Maciej Walkowski: Założenia, cele i kontrowersje związane z planowaną realizacją europejskiej inicjatywy pobudzenia inwestycji strategicznych, zwanej Planem Junckera.....	23
Edward Molendowski, Łukasz Klimczak: Porozumienie CEFTA-2006 – jego znaczenie dla rozwoju handlu wzajemnego krajów Bałkanów Zachodnich.....	39
Jowita Świerczyńska: Współpraca celna w obszarze bezpieczeństwa i ochrony unijnego rynku.....	51
Magdalena Nawrot: Analiza realizacji kryteriów konwergencji przez Słowację w latach 2004-2014. Wnioski dla Polski.....	64
Franciszek Adamczuk: Przestrzenne i organizacyjne aspekty rozwoju pogranicza polsko-czeskiego.....	76
Magdalena Rosińska-Bukowska: Rola korporacji transnarodowych w procesie budowania wspólnego stanowiska państw UE wobec Rosji.....	86
Rafał Szymanowski: Niemcy jako koordynowana gospodarka rynkowa. Wymiary transformacji i perspektywy rozwoju.....	98
Magdalena Ziętek: Ważniejsze determinanty rozwoju eurologistyki w euroregionach.....	109
Magdalena Rosińska-Bukowska, Ewa Klima: Audyt miejski – znaczenie dla rozwoju miast w Unii Europejskiej.....	120
Marzena Anna Weresa: Rozwój technologicznych systemów innowacji w gospodarce światowej na przykładzie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych (ICT).....	132

Część 2. Dylematy rozwoju gospodarczego w Azji

Sebastian Bobowski: Megaregionalne projekty handlowe TPP i RCEP w budowie. W co gra Japonia przy dwóch stołach negocjacyjnych?.....	147
Paweł Pasierbiak: Preferencyjne porozumienia handlowe w zagranicznej polityce ekonomicznej Japonii.....	159

Bogusława Drelich-Skulska: Zróżnicowanie polityki klastrowej w krajach azjatyckich na przykładzie Japonii i Indii	169
Szymon Mazurek: Wsparcie eksportowe klastrów ICT w Indiach.....	182
Anna Wróbel: Multilateralizm <i>versus</i> bilateralizm w polityce handlowej Chin.....	192
Zbigniew Wiktor: Gospodarka i polityka Chin w latach 2013-2014.....	202
Marta Ostrowska: Chiński vs. indyjski model rozwoju – efekty i bariery.....	215
Kazimierz Starzyk: Pozaeuropejskie gospodarki odporne transformacji rynkowej. Przypadek Korei Północnej.....	227
Małgorzata Barbara Fronczek: Zmiana pozycji rozwijających się krajów Azji Wschodniej w międzynarodowym handlu nowoczesnymi produktami	240
Przemysław Skulski: Pozycja państw Bliskiego Wschodu na międzynarodowym rynku broni na początku XXI wieku	252

Część 3. Pozycja Polski wobec regionalnych wyzwań rozwoju gospodarczego

Wawrzyniec Michalczyk: Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym w latach 2009-2013 na tle wybranych krajów Unii Europejskiej.....	269
Bartosz Michalski: Konsekwencje członkostwa w Unii Europejskiej dla polsko-niemieckiej wymiany handlowej dobrami <i>mid-tech</i> i <i>high-tech</i>	284
Joanna Michalczyk: Wpływ powiązań regionalnych i globalnych na sytuację w polskim handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi.....	298
Anna Odrobina: Polska jako lokalizacja działalności badawczo-rozwojowej korporacji transnarodowych	316
Karolina Pawlak: Polsko-rosyjski handel produktami rolno-spożywczymi po akcesji Polski do Unii Europejskiej.....	327
Marek Wróblewski: Instrumenty wsparcia eksportu polskich przedsiębiorstw – aktualne tendencje i problemy	341
Agnieszka Majka: Taksonomiczna analiza zróżnicowania poziomu życia w Polsce.....	354
Patrycja Krawczyk: Szanse i zagrożenia dla jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w kontekście nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.....	364
Zbigniew Bentyn: Przemiany uwarunkowań logistycznych w Polsce jako efekt integracji z krajami Unii Europejskiej.....	375

Summaries

Part 1. Europe in the face of modern global economy challenges

Jerzy Rymarczyk: Banking union – protection against crisis?.....	13
Maciej Walkowski: Assumptions, goals and controversies associated with the planned implementation of a European initiative to stimulate strategic investments known as the Juncker Plan.....	23
Edward Molendowski, Łukasz Klimczak: Central European Free Trade Agreement CEFTA-2006 – its importance for the development of mutual trade of the Western Balkans countries.....	39
Jowita Świerczyńska: Customs cooperation in the area of security and protection of the EU market	51
Magdalena Nawrot: Analysis of convergence criteria fulfillment by Slovakia in the period 2004-2014. Lessons for Poland	64
Franciszek Adamczuk: Spatial and organizational aspects of the Polish-Czech borderland development	76
Magdalena Rosińska-Bukowska: The role of transnational corporations in the process of building the EU common position to Russia.....	86
Rafał Szymanowski: Germany as a coordinated market economy. Dimensions of change and prospects for the future.....	98
Magdalena Ziętek: Significant determinants of the development of the Eurologistics in Euroregions.....	109
Magdalena Rosińska-Bukowska, Ewa Klima: Urban audit – importance for the European Union cities development.....	120
Marzenna Anna Weresa: The development of technological innovation systems in the world economy: the case if ICT.....	132

Part 2. Dilemmas of economic development of Asia

Sebastian Bobowski: Megaregional trade projects of TPP and RCEP in progress. What is the name of the Japan's game by two negotiation tables?	147
Paweł Pasierbiak: Preferential trade agreements in the foreign economic policy of Japan.....	159
Bogusława Drelich-Skulska: The diversity of cluster policy in Asian countries on the example of Japan and India.....	169
Szymon Mazurek: Export support for ICT clusters in India.....	182
Anna Wróbel: Multilateralism versus bilateralism in China's trade policy....	192
Zbigniew Wiktor: The economy and politics in China in 2013-2014	202
Marta Ostrowska: Chinese vs. Indian development model – effects and barriers	215

Kazimierz Starzyk: Non-European economies opposing market transformation. The case of North Korea.....	227
Małgorzata Barbara Fronczek: The change in the position of developing countries of Eastern Asia in the international trade of high-tech products.	240
Przemysław Skulski: Countries of the Middle East and their position on the international arms market at the beginning of the XXI century	252

Part 3. Position of Poland with regard to regional challenges of economic development

Wawrzyniec Michalczyk: The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in the years 2009-2013 against the background of selected European Union member states	269
Bartosz Michalski: Consequences of the membership in the European Union for Polish-German trade in mid-tech and high-tech goods.....	284
Joanna Michalczyk: The impact of regional and global connections on the situation in Polish foreign trade of agri-food products.....	298
Anna Odrobina: Poland as a location of the R&D activities of Transnational Corporations	316
Karolina Pawlak: Polish-Russian trade in agri-food products after Poland's accession to the European Union.....	327
Marek Wróblewski: Instruments supporting export of Polish enterprises – current trends and problems.....	341
Agnieszka Majka: Taxonomic analysis of the diversity of the standard of living in Poland.....	354
Patrycja Krawczyk: Opportunities and threats to local government units in the aspect of the new financial perspective of the European Union 2014-2020	364
Zbigniew Bentyń: Changes of logistics performance in Poland as a result of integration with the European Union states.....	375

Franciszek Adamczuk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: franciszek.adamczuk@ue.wroc.pl

PRZESTRZENNE I ORGANIZACYJNE ASPEKTY ROZWOJU POGRANICZA POLSKO-CZESKIEGO

SPATIAL AND ORGANIZATIONAL ASPECTS OF THE POLISH-CZECH BORDERLAND DEVELOPMENT

DOI: 10.15611/pn.2015.407.06

Streszczenie: Artykuł dotyczy rozwoju pogranicza polsko-czeskiego, w szczególności jego aspektów przestrzennych i organizacyjnych. Szczególny kontekst dotyczy powstawania na tym obszarze kolejnego Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) pod nazwą EUWT Novum. Punktem odniesienia jest najnowszy dokument nt. rozwoju pogranicza polsko-czeskiego, Strategia zintegrowanej współpracy czesko-polsko pogranicza. Wykorzystano także inne dokumenty polskie i czeskie dotyczące przestrzeni pogranicza, m.in. uwzględnione w nowej Strategii rozwoju Euroregionu Nysa do roku 2020. Autor dowodzi, że powstawanie na pograniczu polsko-czeskim EUWT Novum tworzy nową jakość przestrzeni pogranicza polsko-czeskiego i otwiera nowy etap w rozwoju tej przestrzeni gospodarczej. Inicjatywa ta sprzyja podnoszeniu atrakcyjności gospodarczej pogranicza, w szczególności rozwojowi turystyki w postaci równoległe tworzonego transgranicznego klastra turystycznego.

Słowa kluczowe: pogranicze, przestrzeń gospodarcza, Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej, klastr turystyczny.

Summary: The article concerns spatial and organizational aspects of development of the Polish-Czech borderland. The next European Grouping of Territorial Cooperation – EGTC Novum is under creation there. The newest document of the development of Polish-Czech borderland “Strategy of integrated cooperation of the Czech-Polish borderland” has been described. The author states that the appearance of EGTC Novum on the Polish-Czech borderland creates a new quality and starts a new stage of its economic development. This initiative promotes the economic attractiveness of the borderland, especially the development of tourism in the form of appearing at the same time cross-border tourism cluster.

Keywords: borderland, economic area, the European Grouping of Territorial Cooperation, tourist cluster.

1. Wstęp

Integracja europejska znalazła się w bardzo szczególnym okresie od momentu powstania Unii Europejskiej. Poszukuje się nowych form i instrumentów organizacyjnych jej pogłębiania i przeciwdziałania pojawiającym się sprzecznościom interesów [Pietrzyk 2003, s. 42-62]. Większość ekspertów twierdzi, że potrzebne są nowe mechanizmy, impulsy i instytucje – podmioty, szczególnie w obszarach przygranicznych [Solarz 2009, s. 93-131]. Władze UE zdają sobie sprawę z konieczności wychodzenia naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnych. Taką potrzebą jest decentralizacja niektórych decyzji rozwojowych i wzmocnienie podmiotowości takich struktur przestrzennych, jakimi są regiony i inne pochodne obszary, np. przygraniczne czy transgraniczne. Do nowych instytucji europejskich w XXI wieku zaliczamy m.in. Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT).

Celem artykułu jest ukazanie warunków rozwoju przestrzeni pogranicza polsko-czeskiego na tle oficjalnych dokumentów rozwoju tego obszaru, a także w kontekście nowych warunków, m.in. utworzenia EUWT. Autor ukazuje zmiany warunków rozwoju tej przestrzeni i potencjalne obszary aktywności w świetle dotychczasowych dokumentów nt. rozwoju pogranicza polsko-czeskiego.

Teza badawcza brzmi: przestrzeń pogranicza polsko-czeskiego to obszar zmian jakościowych, a tworzony podmiot EUWT Novum z ograniczoną odpowiedzialnością (EUWT Novum z o.o.) stanowi nowy strategiczny podmiot i czynnik zmian warunków rozwoju pogranicza polsko-czeskiego, przede wszystkim w obszarze turystyki, którego zewnętrznym przejawem jest budowany klaster turystyczny.

2. Podstawowe zagadnienia z gospodarki przestrzennej i regionalistyki

Przestrzeń gospodarcza jest kategorią dynamiczną. Większość badaczy, np. R. Domański, traktuje ją jako dobro rzadkie [Domański 2002, s. 210]. W tym rozumieniu jej ilość nie może być powiększona przez produkcję. Mamy więc przestrzeń geograficzną, kulturową, ekonomiczną, socjologiczną, a nawet psychologiczną. Dla regionalistów, optujących za tzw. współczesną nową geografiją ekonomiczną, przestrzeń gospodarcza traktowana jest jako dobro, a region jest jej elementem. Konkretna przestrzeń gospodarcza ma swoją treść oraz bliższe i dalsze otoczenie. Wśród licznych podmiotów szczególną rolę odgrywają instytucje gospodarki przestrzennej, np. instytucje planistyczne, a w warstwie formalnoprawnej dokumenty rozwojowe przestrzeni, np. strategie rozwoju czy plany zagospodarowania przestrzennego.

Pogranicze będzie traktowane tradycyjnie, jako obszar położony po obu stronach granicy, a współpraca – jako współpraca ponadgraniczna lub, częściej, transgraniczna. Mechanizm rozwoju pogranicza traktowany jako przestrzeń gospodarcza

został szeroko omówiony w regionalistyce i prowadzone są liczne badania na ten temat. W literaturze zachodnioeuropejskiej, nawiązującej do tzw. teorii Raumwirtschaft i nurtów zbliżonych do niej, nadal trwa dyskusja na temat warunków rozwoju treści przestrzeni i czynników hamujących ten proces, ze wskazaniem na szczególną rolę tzw. więzi nowego typu, o charakterze równoległym w stosunku do tradycyjnych więzi instytucjonalnych. Wskazuje się postępującą ewolucję więzi zachodzących w określonej przestrzeni, ale i coraz większe znaczenie instytucji lokalnych i regionalnych w tym procesie.

W rozwoju przestrzeni gospodarczej istotna rola przypada transferowi doświadczeń, dyfuzji niektórych zjawisk, np. innowacji, opieraniu rozwoju na konkretnych dokumentach planistycznych, permanentnemu konsensusowi w poszukiwaniu metod rozwiązywania określonych zadań wewnątrz przestrzeni oraz zasad ułożenia sobie relacji z otoczeniem, ze wskazaniem na współdziałanie i współpracę.

Współpraca transgraniczna ma swoją specyfikę [Solarz 2009, s. 20-22]. Po pierwsze, musi istnieć zgodność stron co do celów i metod ich realizacji. Po drugie, jest uregulowana formalnoprawnie. Po trzecie, wyrasta z porozumień międzynarodowych, międzypaństwowych czy międzyregionalnych, a jej realizacja ma charakter lokalny bądź mieszany (lokalny i regionalny).

3. Prawno-organizacyjne uwarunkowania współczesnych stosunków polsko-czeskich

Stosunki dwustronne (bilateralne) pomiędzy Polską i Czechami regulują następujące dokumenty:

- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a CSRF o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjaznej współpracy z 6 października 1991 r. (dotyczy Republiki Czeskiej z racji ciągłości politycznej – w świetle prawa międzynarodowego);
- Porozumienie między rządami Rzeczpospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej o współpracy transgranicznej z 18 sierpnia 1994 r.;
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o małym ruchu granicznym, sporządzona w Pradze 17 stycznia 1995 r., ratyfikowana przez Polskę w lutym 1996 r.

Są to dokumenty, na których opiera się współpraca obu państw, w tym gospodarcza. Wiodącym dokumentem z racji członkostwa Polski i Czech od 2004 r. w UE jest Traktat Europejski [Barcz i in. 2012, s. 15-27]. Do tej grupy należy dodać dokumenty niższej rangi: umowy pomiędzy strukturami samorządowymi na różnych szczeblach, organizacjami gospodarczymi i pozarządowymi [Łoś-Nowak 2000, s. 89-106]. Na szczeblu państwowym zasadniczą rolę we współpracy polsko-czeskiej odgrywa powołana w roku 1994 Komisja Rządowa ds. Współpracy Transgranicznej, która inspiruje i wspiera inicjatywy transgraniczne. Na posiedzeniach XVIII i XIX odbytych w 2012 i w 2013 r. przyjęto do wiadomości informacje o powstawaniu EUWT na pograniczu polsko-czeskim. Obok Komisji Rządowej bardzo ważną funkcję

w bilateralnej współpracy obszarów przygranicznych (miast, gmin) spełniały euro-regiony [Adamczuk 2012, s. 65-82]. To one już na początku lat 90. wypracowały pierwsze doświadczenia we współpracy transgranicznej, stanowiły ważny most do przystąpienia obu krajów do UE, a także służyły rozwiązywaniu wielu problemów

Rys. 1. Pogranicze polsko-czeskie – układ przestrzenny

Źródło: [<http://4cbc.eu/wp-content/uploads/2014/11/Strategia-zintegrowanej-wsp%C3%B3lC5%82-pracy-czesko-polskiego-pogranicza.pdf>].

lokalnych i regionalnych. Euroregiony wniosły zasadniczy wkład w tworzenie na pograniczu nowych form współpracy [Pietrzyk 2003, s. 287-304]. Przypomnieć należy, że na pograniczu polsko-czeskim funkcjonuje 6 euroregionów: Neisse–Nisa–Nysa (z udziałem gmin i powiatów z kraju związkowego Saksonii), Glatzensis, Pradziad, Silesia, Śląsk Cieszyński i Beskidy (z udziałem struktur komunalnych Słowacji).

Ważnym czynnikiem pogłębiania współpracy na pograniczu polsko-czeskim były inicjatywy na rzecz tworzenia regionalnych dokumentów współpracy transgranicznej, w postaci różnych form koncepcji rozwoju przestrzeni pogranicza polsko-czeskiego czy jego niektórych jego obszarów.¹ Przypomnieć należy, że działania na rzecz rozwoju przestrzeni pogranicza ówczesnie polsko-czechosłowackiego podjęto już w latach 80. XX wieku. Były to prace o obniżonej wartości użytkowej. W nowych warunkach zmian społeczno-politycznych w Polsce po roku 1989 i po powstaniu w 1993 Republiki Czeskiej do najważniejszych dokumentów rozwoju pogranicza polsko-czeskiego zaliczyć należy przede wszystkim:

- Koncepcję rozwoju pogranicza polsko-czeskiego z roku 1996;
- Studium rozwoju pogranicza polsko-czeskiego. Synteza dokumentów krajowych z roku 2006;
- Program operacyjny współpracy transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013, wersja 2, z roku 2010;
- Strategię zintegrowanej współpracy czesko-polskiego pogranicza z roku 2014².

Pojęcie pogranicza polsko-czeskiego będzie rozumiane zgodnie ze wspomnianą Strategią zintegrowanej współpracy czesko-polskiego pogranicza. Bliższe informacje przestrzenne prezentuje rysunek 1.

4. Ogólna charakterystyka przestrzeni pogranicza polsko-czeskiego

Obszar pogranicza to ponad 37,6 tys. km², zamieszkały przez ponad 5 mln mieszkańców. Wiodącą funkcją regionu jest przemysł, w mniejszym zakresie usługi. W bezpośredniej granicy wiodącą rolę odgrywa turystyka. Pełna charakterystyka zawarta jest w Strategii zintegrowanej współpracy polsko-czeskiego pogranicza. Dokumenty te wnoszą szereg nowych elementów w rozwój pogranicza polsko-cze-

¹ Przykładem koncepcji rozwoju Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa jest Strategia rozwoju ERN do roku 2020, przyjęta w 2014 r., opracowywana wspólnie przez stronę polską i czeską; do początku 2015 r. wkomponowana została do niej opcja strony niemieckiej, przygotowana przez specjalny projekt nt. kierunków rozwoju ERN (w szczególności części saksońskiej), który formalnie zakończono konferencją odbytą 20.02.2015 r. w Zgorzelcu.

² 18.11.2014 w Hradcu Králové w Republice Czeskiej odbyła się konferencja podsumowująca projekt, pt. Strategia zintegrowanej współpracy czesko-polskiego pogranicza; w jego realizacji brało udział 9 partnerów polskich i czeskich, w tym samorząd województwa dolnośląskiego.

skiego, uzupełniane lokalnymi i regionalnymi strategiami współpracy polsko-czeskiej, przede wszystkim euroregionów, samorządów na różnych szczeblach i instytucji.

Mimo licznych sukcesów władze regionalne i lokalne poszukiwały nowych form współpracy. W 2006 r. pojawiła się w UE nowa możliwość zintensyfikowania współpracy, która zaowocowała podpisywaniem listów intencyjnych na temat utworzenia Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) w tej części przestrzeni europejskiej. Partnerami stały się województwa przygraniczne po stronie polskiej, stowarzyszenia polskie tworzące graniczne euroregiony polsko-czeskie i odpowiedniki po stronie czeskiej [Brandta 2009, s. 2; Ładysz 2008, s. 5-17].

Powstanie na pograniczy polsko-czeskim EUWT posiada interesującą genezę niepozbawioną rozbieżnych interpretacji. Jedna z nich traktuje ją jako typową oddolną inicjatywę władz lokalnych i regionalnych, inna eksponuje ją jako przejaw niezadowolenia z centralnie rozdzielanych środków na rozwój tego obszaru. Wszyscy są zgodni, że to kolejny symptom i symbol tworzenia nowego wizerunku pogranicza polsko-czeskiego (po utworzeniu EUWT Tritia) [Adamczuk 2014, s. 13-20] jako obszaru współpracy przede wszystkim w turystyce. W powstaniu EUWT Novum brał udział szereg czynników. Stymulowały one powstanie podmiotu posiadającego osobowość prawną i jego ramy organizacyjno-prawne.

Przypomnieć należy, że już na początku lat 90. XX wieku powstała pierwsza polsko-czeska koncepcja współpracy przygranicznej, wielokrotnie rozwijana i aktualizowana [Heffner, Drobek (red.) 1996, s. 12-76] Najnowszy projekt, Strategia zintegrowanej współpracy polsko-czeskiego pogranicza, przyjęty w 2014 r., ukazuje rozbudowę więzi transgranicznych, w tym szczególnie rozwój turystyki. Ponawiane jest często pytanie: dlaczego pogranicze polsko-czeskie jest tak ważne, by właśnie tam siły i środki na budowaniu kolejnego EUWT z wiodącą funkcją turystyki? Po pierwsze, granica z Czechami jest najdłuższą polską granicą (796 km); po drugie, turystyka jest wiodącą funkcją obszaru pogranicza.

Istnieje zgodność co do pełniejszego rozwoju turystyki w każdym z trzech pasów pogranicza. I i II pas to lokalizacja walorów naturalnych i infrastruktura, zaplecze badawcze. Przemysł turystyczny zlokalizowany jest głównie w III pasie. Trwa proces formalizacji powołania klastra turystycznego o znaczącej funkcji w Europie. Inwentaryzacja bazy turystycznej wskazuje na pewną przewagę liczebną ośrodków i infrastruktury sportowych po stronie czeskiej, szczególnie w sportach zimowych. Lokalizacja bazy turystycznej i wypoczynkowej jest w zasadzie symetryczna po obu stronach granicy [Studium zagospodarowania przestrzennego pogranicza polsko-czeskiego 2006]. Ograniczeniem współpracy i przemieszczania się turystów jest infrastruktura drogowa i kolejowa, deficyt ścieżek rowerowych oraz deficyt połączeń lotniczych [Potocki 2009, s. 101-134]. W latach 2007-2013 na obszarze pogranicza zrealizowano ok. 400 projektów polsko-czeskich współfinansowanych przez UE; ok. 180 z nich dotyczyło infrastruktury i bazy turystycznej, ok. 90 współpracy

instytucji turystycznych i samorządów w turystyce, a pozostałe promocji turystycznej obszaru. Dowodzi to umacniania funkcji turystycznej z wykorzystaniem środków UE i tworzenia klastra turystycznego, który niewątpliwie przechodzi z etapu I (etap I – faza pierwotna, nieformalna) do II (sfera tworzenia i zarządzania inicjatywą klastrową)³. Autorowi nie jest znana profesjonalna identyfikacja fazy rozwoju tego klastra turystycznego, mimo wielu prób badań odcinkowych pogranicza polsko-czeskiego [Korenik, Mempel-Śnieżyk (red.) 2012, s. 17-27].

5. Podstawowe ramy prawne EUWT – zarys koncepcji działania, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki

Możliwość utworzenia Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej daje prawodawstwo UE z 2006 r., zmodyfikowane w 2013⁴. W UE funkcjonuje ok. 400 podmiotów tego typu i ich liczba gwałtownie wzrasta. Na pograniczu południowym Polsce są to EUWT Tritia i EUWT Tatry. Pierwotna nazwa tego EUWT miała brzmieć „Nowe Sudety”, jednak po niespodziewanym oprostowaniu jej w połowie 2014 r. przez dwóch uczestników porozumienia strony czeskiej, zaproponowano nową nazwę, EUWT Novum. Zmianę tę zaakceptował Sejmik Województwa Dolnośląskiego 17 lipca 2014 r. Dokumenty na temat Ugrupowania są według stanu na koniec 2014 r. w zasadzie kompletne, by rozpocząć jego rejestrację. Ostatnim podmiotem, który przystąpił do tworzonego ugrupowania (20.10.2014), było Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa.

EUWT Novum z o.o. tworzy 9 uczestników: województwo dolnośląskie, Kraj Kralowohradecki, Kraj Ołomuniecki, Kraj Liberecki, Kraj Pardubicki, 2 uczestnicy z polsko-niemiecko-czeskiego Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa: strona polska reprezentowana przez Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa, strona czeska przez Regionální komunální sdružení měst a obcí severních Čech, oraz 2 uczestnicy z polsko-czeskiego Euroregionu Glacensis: Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej i czeskie Regionálne Stowarzyszenie do spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej.

³ W koncepcji budowy klastrów można wykorzystać nazewnictwo 4 etapów jego budowy zaproponowane w literaturze przedmiotu przez M. Gorynię; faza I: faza wylęgania/embrionalna, faza II: to faza wzrostu (zob. [Łaźniewska, Gorynia (red.) 2012, s. 4]).

⁴ Chodzi o Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (s. 19) w brzmieniu nadanym Rozporządzeniem (UE) nr 1302/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) w celu doprecyzowania, uproszczenia i usprawnienia procesu tworzenia takich ugrupowań i ich funkcjonowania (s. 303), zwane dalej Rozporządzeniem 1082/2006, a także Ustawy z dnia 7 listopada 2008 r. o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej.

Przypomnieć należy, że list intencyjny w sprawie utworzenia tego EUWT podpisano już 5 października 2011 r. w Jeleniej Górze⁵. Pierwotnie miało ono rozpocząć działalność na początku 2014 r. Na podstawie Konwencji oraz Statutu EUWT Novum z o.o. cel ugrupowania jest intensyfikacja, ułatwianie i upowszechnianie polsko-czeskiej współpracy transgranicznej na rzecz wzmocnienia spójności ekonomicznej i społecznej obszaru działania Ugrupowania (§ 8 i § 9 Statutu EUWT NOVUM oraz art. 4 Konwencji o utworzeniu EUWT). Do zadań realizujących cel zawarty w § 8 Statutu należy zgodnie z treścią § 9 Statutu:

- wspieranie i poprawa ochrony zasobów naturalnych i kulturowych;
- zapobieganie zagrożeniom naturalnym i technologicznym;
- poprawa dostępu do usług i sieci transportowych, informatycznych i komunikacyjnych;
- wspieranie przedsiębiorczości, w szczególności rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz powiązań pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi.

Jak widać, obszar pogranicza jest typowym obszarem aktywnego rozwoju turystyki i potencjalnym obszarem tworzenia struktury klastrowej. Filozofia wspierania turystyki i rozbudowy klastra turystycznego na pograniczu polsko-czeskim zawarta jest w dokumentach roboczych ugrupowania oraz Strategii zintegrowanej współpracy. Opisowo rzecz ujmując, celem EUWT Novum jest realizacja funkcji wiodącej, jaką jest tworzenie wspólnej oferty turystycznej tego obszaru dla obywateli innych państw. Treść tych zadań jest zbieżna z celami zawartymi w innych dokumentach nt. rozwoju przestrzeni pogranicza, w tym turystyki. Należą do nich: Program operacyjny współpracy transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013, wersja 2 (z 2010 r.) oraz Strategia zintegrowanej współpracy czesko-polskiego pogranicza (z 2014 r.). W dokumentach tych przestrzeń pogranicza traktowana jest jako region predysponowany do rozwoju turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej z elementami turystyki społecznej i kulturowej. Funkcję tę wzmacniają liczne dyscypliny sportowe, zarówno sportów masowych, jak i wyczynowych.

Jak wynika z nieco skrótowo przedstawionej charakterystyki EUWT Novum, podmiot ten w uwarunkowaniach prawnych UE i uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych władz samorządowych pogranicza polsko-czeskiego jest nową jakością tych relacji. Siedzibą EUWT, zgodnie z § 5 Statutu, jest Jelenia Góra, co jest nobilitacją, ale i wyzwaniem dla strony polskiej i dowodem zaufania do ustawodawstwa polskiego ze strony czeskiej.

⁵ Symptomatyczna jest postawa stowarzyszenia niemieckiego wchodzącego do Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa (Komunalgemeinschaft Euroregion Neisse e.V.), które jak dotychczas nie wyraziło zainteresowania współpracą transgraniczną w tej postaci. Niektórzy eksperci skłonni są optować za tzw. małym EUTW u styku trzech państw: Niemiec, Czech i Polski. Czas pokaże, jak rozwinie się ta inicjatywa.

6. Podsumowanie i wnioski

Z przedstawionego materiału, a także na podstawie prac studialnych autora wynikają następujące wnioski:

- przestrzeń gospodarcza pogranicza polsko-czeskiego ulega dalszym przemianom jakościowym, powstają nowe więzi i instytucje integracji w skali regionalnej i lokalnej;
- wiodącą rolę w przemianach relacji społeczno-gospodarczych na pograniczu odgrywają nie tylko euroregiony, porozumienia dwustronne gmin, miast i powiatów oraz województw, ale i nowe instytucje, czego przykładem jest m.in. EUWT Novum. Zwiększa to atrakcyjność gospodarczą pogranicza polsko-czeskiego w skali międzynarodowej i pogłębia współpracę obu krajów;
- EUWT Novum jako nowy podmiot prawa UE, z osobowością prawną, podnosi na wyższy etap współpracę transgraniczną polsko-czeską w realizacji polityki regionalnej UE.

Zmiany w dotychczasowych funkcjach obszaru pogranicza, z etapu współdziałania w kierunku współpracy i wspólnego rozwiązywania problemów, tworzą kreatywną funkcję przestrzeni pogranicza polsko-czeskiego [Barcz i in. 2012, s. 18-22].

- nowa treść przestrzeni polsko-czeskiego pogranicza sprzyja wyraźnej intensyfikacji prac nad rozbudową funkcji turystycznej, w szczególności rozbudową klastra turystycznego na tym obszarze. Wiodącym dokumentem w realizacji tego celu jest Strategia zintegrowanej współpracy polsko-czeskiego pogranicza z roku 2014;
- powstaje pytanie, jak traktować EUWT Novum jako uczestnika przestrzeni pogranicza polsko-czeskiego. Z jednej strony jest to podmiot konkurencyjny dla współpracy transgranicznej w stosunku do istniejących euroregionów czy współpracy bilateralnej miast i gmin, organizacji samorządowych czy pozarządowych, z drugiej zaś jest to nowy, aktywny komponent przestrzeni gospodarczej, posiadający osobowość prawną.

Reasumując, przestrzeń gospodarcza pogranicza polsko-czeskiego to obszar zmian instytucjonalnych oraz więzi transgranicznych. Powstanie EUWT Novum nadaje mu nową, kreatywną treść. To kolejny podmiot o cechach symbolu współpracy polsko-czeskiej, ale także przejaw i impuls pogłębiania się integracji europejskiej w tej części przestrzeni społeczno-gospodarczej Europy.

Literatura

- Adamczuk F., 2012, *Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse–Nisa–Nysa*, [w:] Sokołowski J., Sosnowski M., Żabiński A. (red.), *Polityka ekonomiczna*, Prace Naukowe nr 246, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław.
- Adamczuk F., 2014, *Tritia – nowa forma i instytucja integracji europejskiej*, Prace Naukowe nr 367, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław.

- Barcz J., Kawecka-Wyrzykowska E., Michałowska-Gorywoda K., 2012, *Integracja europejska w świetle Traktatu z Lizbony. Aspekty ekonomiczne*, PWE, Warszawa.
- Branda P., 2009, *Czy Euroregion Neisse–Nisa–Nysa utworzy Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT)?*, Biuletyn nr 9 (10) SGP RN, Jelenia Góra.
- Domański R., *Gospodarka przestrzenna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- EUWT Novum, Statut i Konwencja, www.euwt-novum.gov.pl (10.12.2015).
- Heffner K., Drobek W. (red.), 1996, *Strefa pogranicza Polska-Czechy. Procesy transformacji i rozwoju*, PIN Instytut Śląski, Opole.
- <http://4cbc.eu/wp-content/uploads/2014/11/Strategia-zintegrowanej-wsp%C3%B3lpracy-czesko-polskiego-pogranicza.pdf> (10.12.2015).
- Korenik S., Mempel-Śnieżyk A. (red.), 2012, *Wybrane problemy współpracy polsko-czeskiej: gospodarka i infrastruktura*, Prace Naukowe nr 252, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław.
- Ładysz J., 2008, *Polityka strukturalna Polski i Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa.
- Łązniewska E., Gorynia M. (red.), 2012, *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje – strategie – przykłady*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Łoś-Nowak T., 2000 *Stosunki międzynarodowe. Teorie – systemy – uczestnicy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Pietrzyk I., 2003, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- Potocki J., 2009, *Funkcje turystyki w kształtowaniu transgranicznego regionu górskiego Sudetów*, Wydawnictwo WTN, Wrocław.
- Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT), Dz. Urz. UE L. 210 z 31.07.2006, s. 19.
- Rozporządzenie (UE) nr 1302/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) w celu doprecyzowania, uproszczenia i usprawnienia procesu tworzenia takich ugrupowań i ich funkcjonowania, Dz. Urz. UE L. 347 z 20.12.2013, s. 303.
- Solarz P., 2009, *Współpraca transgraniczna jako czynnik procesu integracji europejskiej*, Wydawnictwo VIZJA Press&IT, Warszawa.
- Strategia zintegrowanej współpracy polsko-czeskiego pogranicza, Projekt współfinansowany przez UE ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska–Rzeczpospolita Polska 2006–2013, Wrocław 2014, www.umwd.gov.pl (10.12.2015).
- Studium zagospodarowania przestrzennego pogranicza polsko-czeskiego. Synteza dokumentów krajowych, Ministerstwo Budownictwa Rzeczpospolitej Polskiej, Ministerstwo pro místni rozvoj České Republiky, Warszawa–Wrocław–Praga, czerwiec 2006.
- Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o Europejskim Ugrupowaniu Współpracy Terytorialnej, Dz.U. 218, poz. 1390, z późn. zm.